

**EUROPEJSKA KARTA JĘZYKÓW
REGIONALNYCH LUB MNIEJSZOŚCIOWYCH**

Strasburg, 5 listopada 1992 r.

**Europejska karta języków regionalnych lub mniejszościowych,
sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r.**

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy, sygnatariusze niniejszej karty
zważywszy, że celem Rady Europy jest uzyskanie większej jedności między jej
członkami, szczególnie w celu zagwarantowania i urzeczywistnienia ideałów i zasad, które
stanowią ich wspólne dziedzictwo,

zważywszy, że ochrona historycznych języków regionalnych lub mniejszościowych
Europy, spośród których niektórym grozi całkowite wyginięcie, przyczynia się do utrzymania
i rozwoju kulturowego bogactwa i tradycji Europy,

zważywszy, że prawo do używania języka regionalnego lub mniejszościowego
w życiu prywatnym i publicznym stanowi prawo niezbywalne, zgodnie z zasadami zawartymi
w Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych Organizacji Narodów
Zjednoczonych i zgodnie z duchem Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych
wolności Rady Europy,

uwzględniając pracę wykonaną w ramach KBWE, a w szczególności Akt Końcowy
KBWE z 1975 roku oraz Dokument Spotkania Kopenhaskiego Konferencji w Sprawie
Ludzkiego Wymiaru KBWE z 1990 roku,

podkreślając wartość wielokulturowości i wielojęzyczności, a także uznając,
że ochrona języków regionalnych lub mniejszościowych i poparcie dla nich nie powinny
przebiegać ze szkodą dla języków oficjalnych i potrzeby ich poznawania,

rozumiejąc, że ochrona i promowanie języków regionalnych lub mniejszościowych w
różnych krajach i regionach Europy stanowi ważny wkład w budowę Europy opartej na
zasadach demokracji i różnorodności kulturowej w ramach suwerenności narodowej oraz
integralności terytorialnej,

uwzględniając specyficzne warunki i tradycje historyczne w różnych regionach państw europejskich,
uzgodniły co następuje:

Część I

Postanowienia ogólne

Artykuł 1

Definicje

Dla celów niniejszej karty:

- a) „języki regionalne lub mniejszościowe” oznaczają języki, które:
  - (i) są tradycyjnie używane na określonym terytorium państwa przez obywateli tego państwa, tworzących grupę mniejszą liczebnie od pozostałej części ludności tego państwa;
  - (ii) różnią się od oficjalnego języka (języków) tego państwa;
nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka (języków) tego państwa, ani języków migrantów;
- b) „terytorium, na którym używany jest język regionalny lub mniejszościowy” oznacza obszar geograficzny, na którym wspomniany język jest środkiem komunikowania się takiej liczby ludzi, która uzasadnia przyjęcie różnych środków ochronnych i wspierających, przewidzianych w niniejszej karcie;
- c) „języki nieterytorialne” oznaczają języki używane przez obywateli danego państwa, które różnią się od języka lub języków stosowanych przez pozostałą część ludności tego państwa, które jednak, chociaż są tradycyjnie używane na terytorium tego państwa, nie mogą być identyfikowane z określonym jego obszarem.

Artykuł 2

Zobowiązania

1. Każda ze Stron zobowiązuje się do stosowania postanowień Części II w odniesieniu do wszystkich języków regionalnych lub mniejszościowych, którymi mówi się na jej terytorium i które odpowiadają definicji, o której mowa w artykule 1.

2. W odniesieniu do każdego języka, określonego w czasie ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia, zgodnie z artykułem 3, każda ze Stron zobowiązuje się do stosowania co najmniej trzydziestu pięciu ustępów bądź punktów, wybranych spośród postanowień Części III karty, włączając w to co najmniej trzy wybrane z każdego z artykułów 8 i 12 oraz po jednym z każdego z artykułów 9, 10, 11 i 13.

Artykuł 3

Ustalenia praktyczne

1. Każde z Umawiających się Państw określi w swoim dokumencie ratyfikacyjnym, przyjęcia lub zatwierdzenia każdy język regionalny lub mniejszościowy lub język oficjalny, który jest mniej powszechnie stosowany na całości lub części jego terytorium, w odniesieniu do którego zastosowane zostaną ustępy wybrane zgodnie z artykułem 2 ustęp 2.

2. Każda Strona może w dowolnym późniejszym czasie powiadomić Sekretarza Generalnego, że przyjmuje zobowiązania wynikające z postanowień któregośkolwiek innego ustępu karty, nieokreślone w jej dokumencie ratyfikacyjnym, przyjęcia lub zatwierdzenia, albo że będzie stosować ustęp 1 niniejszego artykułu w odniesieniu do innych języków regionalnych lub mniejszościowych lub do innych języków oficjalnych, które są mniej powszechnie stosowane na całości lub części jej terytorium.

3. Zobowiązania wymienione w poprzednim ustępie będą uznawane za stanowiące integralną część ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia i będą miały taki sam skutek, począwszy od dnia notyfikowania o nich.

Artykuł 4

Istniejące systemy ochrony

1. Żadne z postanowień niniejszej karty nie będzie interpretowane jako ograniczające lub umniejszające którekolwiek z praw gwarantowanych przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

2. Postanowienia niniejszej karty nie będą miały wpływu na żadne bardziej korzystne postanowienia dotyczące statusu języków regionalnych lub mniejszościowych, ani na stan prawny osób należących do mniejszości, które mogą istnieć wewnątrz Strony, lub których dotyczą odpowiednie międzynarodowe umowy dwustronne lub wielostronne.

Artykuł 5

Istniejące zobowiązania

Żadne z postanowień karty nie może być interpretowane jako stanowiące podstawę do jakichkolwiek uprawnień, do angażowania się w jakiekolwiek działanie lub wykonania jakiegokolwiek czynności sprzecznej z celami Karty Narodów Zjednoczonych lub innymi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego, włączając w to zasadę suwerenności i integralności terytorialnej państw.

Artykuł 6

Informacja

Strony zobowiązują się do dopilnowania, aby zainteresowane władze, organizacje i osoby, zostały poinformowane o prawach i obowiązkach ustanowionych przez niniejszą kartę.

Część II

Cele i zasady realizowane zgodnie z artykułem 2 ustęp 1

Artykuł 7

Cele i zasady

1. W odniesieniu do języków regionalnych lub mniejszościowych na terytoriach, na których takie języki są używane i w zależności od sytuacji każdego języka, Strony będą opierać swoją politykę, ustawodawstwo i praktykę na następujących celach i zasadach:

- a) uznaniu języków regionalnych lub mniejszościowych za wyraz bogactwa kulturowego;
- b) poszanowaniu obszaru geograficznego każdego języka regionalnego lub mniejszościowego w celu zapewnienia, by istniejące lub nowe podziały administracyjne nie stanowiły przeszkody w promowaniu danego języka regionalnego lub mniejszościowego;
- c) potrzebie podjęcia zdecydowanego działania promującego języki regionalne lub mniejszościowe w celu ich ochrony;
- d) ułatwianiu lub zachęcaniu do stosowania języków regionalnych lub mniejszościowych w mowie i w piśmie, w życiu publicznym i prywatnym;
- e) utrzymywaniu i rozwijaniu powiązań, w zakresach objętych niniejszą kartą, pomiędzy grupami korzystającymi z języka regionalnego lub mniejszościowego a innymi grupami w państwie, korzystającymi z języka używanego w identycznej lub podobnej formie, jak również tworzeniu kontaktów kulturowych z innymi grupami w państwie używającymi różnych języków;
- f) zapewnianiu odpowiednich form i środków nauczania i uczenia się języków regionalnych lub mniejszościowych na wszystkich stosownych poziomach;
- g) zapewnianiu udogodnień umożliwiających osobom nieposługującym się językiem regionalnym lub mniejszościowym, a żyjącym na obszarze, gdzie jest on używany, jego nauki, jeśli mają takie życzenie;
- h) promowaniu studiów i badań nad językami regionalnymi lub mniejszościowymi na uniwersytetach lub w podobnych instytucjach naukowych;
- i) promowaniu odpowiednich rodzajów wymiany międzynarodowej, w zakresach objętych niniejszą kartą, między językami regionalnymi lub mniejszościowymi, które są używane w identycznej lub podobnej formie w dwóch lub większej liczbie państw.

2. Strony zobowiązują się do wyeliminowania, jeśli jeszcze tego nie uczyniły, każdego nieuzasadnionego zróżnicowania, wyłączenia, ograniczenia lub preferencji dotyczącej stosowania języka regionalnego lub mniejszościowego, której celem jest zniechęcenie do niego lub zagrożenie dla jego zachowania lub rozwoju. Przeznaczanie specjalnych środków na rzecz języków regionalnych lub mniejszościowych, zmierzające do promowania równości pomiędzy użytkownikami tych języków a pozostałą częścią populacji, lub należycie uwzględniające ich szczególne warunki, nie jest uznawane za akt dyskryminacji użytkowników powszechniej używanych języków.

3. Strony zobowiązują się do promowania, za pomocą odpowiednich środków, wzajemnego zrozumienia między grupami językowymi, a w szczególności do szacunku i tolerancji wobec języków regionalnych lub mniejszościowych – pośród celów edukacji i szkoleń realizowanych w tych krajach – a także zachęcenia mass mediów, aby dążyły do tego samego celu.

4. Przy określaniu swojej polityki wobec języków regionalnych lub mniejszościowych, Strony będą uwzględniały potrzeby i życzenia wyrażane przez grupy korzystające z tych języków. Zachęca się Strony do tworzenia organizacji, jeśli to konieczne, w celu doradzania władzom we wszystkich sprawach związanych z językami regionalnymi lub mniejszościowymi.

5. Strony zobowiązują się do zastosowania *mutatis mutandis* zasad, wymienionych w ustępach 1 – 4, wobec języków nieterytorialnych. Jednak, w zakresie dotyczącym tych języków, charakter i zakres środków, które mają być zastosowane w celu realizacji niniejszej karty, zostaną ustalone w elastyczny sposób, przy uwzględnieniu potrzeb i życzeń oraz przy poszanowaniu tradycji i cech grup, które posługują się tymi językami.

Część III

Środki służące promowaniu używania języków regionalnych lub mniejszościowych w życiu publicznym, zgodnie ze zobowiązaniami przyjętymi w artykule 2 ustęp 2

Artykuł 8

Szkolnictwo

1. W zakresie szkolnictwa Strony zobowiązują się, na terytorium na którym takie języki są używane, zgodnie z sytuacją każdego z tych języków, i bez uszczerbku dla nauczania oficjalnego języka (języków) państwa:

- a) (i) udostępnić nauczanie przedszkolne w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (ii) udostępnić znaczną część nauczania przedszkolnego w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (iii) zastosować jeden ze środków przewidzianych powyżej, w podpunktach (i) oraz (ii), przynajmniej wobec tych uczniów, których rodziny wyrażą takie życzenie i których liczba zostanie uznana za wystarczającą; lub
  - (iv) jeśli władze publiczne nie posiadają bezpośrednich uprawnień na polu nauczania przedszkolnego, popierać zastosowanie środków wymienionych powyżej w podpunktach (i) do (iii), lub zachęcać do ich stosowania;
- b) (i) udostępnić szkolnictwo podstawowe w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (ii) udostępnić znaczną część szkolnictwa podstawowego w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (iii) uwzględnić w ramach szkolnictwa podstawowego, nauczanie odpowiednich języków regionalnych lub mniejszościowych jako integralną część programu nauczania; lub
  - (iv) zastosować jeden ze środków przewidzianych powyżej, w podpunktach (i) do (iii), przynajmniej wobec tych uczniów, których rodziny wyrażą takie życzenie i których liczba zostanie uznana za wystarczającą;
- c) (i) udostępnić szkolnictwo średnie w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (ii) udostępnić znaczną część szkolnictwa średniego w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub

- (iii) uwzględnić w ramach szkolnictwa średniego nauczanie odpowiednich języków regionalnych lub mniejszościowych jako integralną część programu nauczania; lub
  - (iv) zastosować jeden ze środków przewidzianych powyżej, w podpunktach (i) do (iii), przynajmniej wobec tych uczniów, którzy wyrażą takie życzenie (lub których rodziny wyrażą takie życzenie) i których liczba zostanie uznana za wystarczającą;
- d) (i) udostępnić szkolnictwo techniczne i zawodowe w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
- (ii) udostępnić znaczną część szkolnictwa technicznego i zawodowego w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (iii) uwzględnić w ramach szkolnictwa technicznego i zawodowego nauczanie odpowiednich języków regionalnych lub mniejszościowych jako integralną część programu nauczania; lub
  - (iv) zastosować jeden ze środków przewidzianych powyżej, w podpunktach (i) do (iii), przynajmniej wobec tych uczniów, którzy wyrażą takie życzenie (lub których rodziny wyrażą takie życzenie) i których liczba zostanie uznana za wystarczającą;
- e) (i) udostępnić szkolnictwo na poziomie uniwersyteckim lub inne szkolnictwo wyższe w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
- (ii) zapewnić możliwości studiowania tych języków jako przedmiotów w szkolnictwie na poziomie uniwersyteckim i wyższym; lub
  - (iii) jeśli ze względu na rolę państwa w odniesieniu do instytucji szkolnictwa wyższego nie mogą zostać zastosowane podpunkty (i) oraz (ii), zachęcać do świadczenia lub zezwalać na świadczenie szkolnictwa uniwersyteckiego lub innych form szkolnictwa wyższego w językach regionalnych lub mniejszościowych lub studiowanie tych języków w charakterze przedmiotów nauki uniwersyteckiej lub szkolnictwa wyższego;
- f) (i) zapewnić udostępnianie kursów nauczania dorosłych lub kształcenia ustawicznego, które są prowadzone głównie lub całkowicie w języku regionalnym lub mniejszościowym; lub
- (ii) oferować takie języki jako przedmioty kształcenia dorosłych lub kształcenia ustawicznego; lub

- (iii) jeśli władze publiczne nie posiadają bezpośrednich uprawnień na polu nauczania dorosłych, przyjąć lub zachęcać do oferowania takich języków jako przedmiotów kształcenia dorosłych lub kształcenia ustawicznego;
- g) podjąć starania zmierzające do zapewnienia nauczania historii i kultury, której odpowiada dany język regionalny lub mniejszościowy;
- h) zapewnić nauczycielom podstawowe i dalsze szkolenie, niezbędne do zrealizowania przyjętych przez Stronę punktów od a do g;
- i) ustanowić organ lub organy nadzorcze, odpowiedzialne za monitorowanie podjętych środków i postępu uzyskanego w dziedzinie wprowadzania lub rozwoju nauczania języków regionalnych lub mniejszościowych oraz za sporządzanie okresowych raportów na temat wysuniętych przez nie wniosków, które będą przekazywane do wiadomości publicznej.

2. Jeśli chodzi o szkolnictwo i w odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których języki regionalne lub mniejszościowe są tradycyjnie używane, Strony zobowiązują się, jeśli liczba użytkowników języka regionalnego lub mniejszościowego to uzasadnia, umożliwić, zachęcać i zapewniać nauczanie w języku regionalnym lub mniejszościowym lub nauczanie tego języka na wszystkich odpowiednich poziomach nauczania.

Artykuł 9

Władze sądownicze

1. Strony zobowiązują się, w odniesieniu do tych okręgów sądowych, w których liczba mieszkańców posługujących się językami regionalnymi lub mniejszościowymi uzasadnia środki określone poniżej, odpowiednio do sytuacji każdego z tych języków i pod warunkiem, że korzystanie z udogodnień udostępnionych przez ten ustęp nie zostanie uznane przez sędziego za utrudniające należyte wymierzanie sprawiedliwości:

- a) w postępowaniu karnym:
  - (i) zapewnić, aby sądy, na wniosek jednej ze Stron, prowadziły postępowanie w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (ii) zagwarantować oskarżonemu prawo do używania jego/jej języka regionalnego lub mniejszościowego; lub

- (iii) zapewnić, by wnioski i materiały dowodowe, czy to pisemne, czy ustne, nie były uznawane za niedopuszczalne wyłącznie z tego powodu, że zostały sformułowane w języku regionalnym lub mniejszościowym; lub
  - (iv) przedstawić, na wniosek, dokumenty związane z postępowaniem sądowym w odpowiednim języku regionalnym lub mniejszościowym, jeśli jest to konieczne, poprzez wykorzystanie tłumaczy ustnych oraz tłumaczeń pisemnych, bez dodatkowych kosztów dla zainteresowanych osób;
- b) w postępowaniu cywilnym:
- (i) zapewnić, aby sądy, na wniosek jednej ze Stron, prowadziły postępowanie w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (ii) umożliwić, w każdym przypadku, kiedy Strona musi stawić się osobiście przed sądem, aby on lub ona mogli używać swojego języka regionalnego lub mniejszościowego, bez ponoszenia w związku z tym dodatkowych kosztów; lub
  - (iii) zezwolić, aby dokumenty i materiał dowodowy były przygotowywane w językach regionalnych lub mniejszościowych, o ile będzie to konieczne, poprzez wykorzystanie tłumaczy ustnych oraz tłumaczeń pisemnych;
- c) w postępowaniach przed sądami w sprawach dotyczących spraw administracyjnych:
- (i) zapewnić, aby sądy, na wniosek jednej ze Stron, prowadziły postępowanie w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (ii) umożliwić, kiedykolwiek Strona musi stawić się osobiście przed sądem, aby on lub ona mogli używać swojego języka regionalnego lub mniejszościowego bez ponoszenia w związku z tym dodatkowych kosztów; lub
  - (iii) zezwolić, aby dokumenty i materiał dowodowy były przygotowywane w językach regionalnych lub mniejszościowych, o ile będzie to konieczne, poprzez wykorzystanie tłumaczy ustnych oraz tłumaczeń pisemnych;
- d) podjąć kroki w celu zapewnienia, by zastosowanie powyższych punktów b podpunkt (i) do (iii) oraz c podpunkt (i) do (iii), a także wszelkie niezbędne wykorzystanie tłumaczy ustnych i tłumaczeń pisemnych nie powodowało dodatkowych wydatków dla zainteresowanych osób.

2. Strony zobowiązują się:

- a) nie zaprzeczać ważności dokumentów prawnych sporządzonych wewnątrz państwa wyłącznie z tego powodu, że zostały sporządzone w języku regionalnym lub mniejszościowym; lub
- b) nie zaprzeczać ważności, pomiędzy Stronami, dokumentów prawnych sporządzonych wewnątrz państwa wyłącznie z tego powodu, że zostały sporządzone w języku regionalnym lub mniejszościowym, i zapewnić, by nie można było się na nie powoływać w stosunku do zainteresowanych osób trzecich, które nie są użytkownikami tych języków, pod warunkiem, że o treści tych dokumentów zostaną one poinformowane przez osobę (osoby), która się na nie powołuje; lub
- c) nie zaprzeczać ważności, pomiędzy Stronami, dokumentów prawnych sporządzonych wewnątrz państwa wyłącznie z tego powodu, że zostały sporządzone w języku regionalnym lub mniejszościowym.

3. Strony zobowiązują się do udostępnienia w językach regionalnych lub mniejszościowych najważniejszych krajowych tekstów prawnych oraz tekstów odnoszących się w szczególności do użytkowników tych języków, chyba że są one udostępnione w inny sposób.

Artykuł 10

Władze administracyjne i służby publiczne

1. W zakresie okręgów administracyjnych państwa, w których liczba rezydentów będących użytkownikami języków regionalnych lub mniejszościowych uzasadnia środki wymienione poniżej i odpowiednio do sytuacji każdego języka, Strony zobowiązują się, w takiej mierze, w jakiej jest to racjonalnie możliwe:

- a) (i) zapewnić, by władze administracyjne używały języków regionalnych lub mniejszościowych; lub
- (ii) zapewnić, by urzędnicy, którzy są w kontakcie ze społeczeństwem używali języków regionalnych lub mniejszościowych w swoich relacjach z osobami zwracającymi się do nich w tych językach; lub
- (iii) zapewnić, by użytkownicy języków regionalnych lub mniejszościowych mogli przedstawiać ustne lub pisemne wnioski i uzyskiwać odpowiedzi w tych językach; lub

- (iv) zapewnić, by użytkownicy języków regionalnych lub mniejszościowych mogli przedstawiać ustne lub pisemne wnioski w tych językach; lub
  - (v) zapewnić, by użytkownicy języków regionalnych lub mniejszościowych mogli, zgodnie z prawem, przedstawić dokumenty w tych językach;
- b) udostępnić powszechnie stosowane teksty i formularze administracyjne przeznaczone dla ludności w językach regionalnych lub mniejszościowych lub w wersjach dwujęzycznych;
  - c) zezwolić władzom administracyjnym na sporządzanie dokumentów w języku regionalnym lub mniejszościowym.

2. W odniesieniu do władz lokalnych i regionalnych, na których terytorium liczba mieszkańców będących użytkownikami języków regionalnych lub mniejszościowych jest taka, że uzasadnia środki wymienione poniżej, Strony zobowiązują się do dopuszczania lub zachęcania do:

- a) używania języków regionalnych lub mniejszościowych w strukturze władzy regionalnej lub lokalnej;
- b) możliwości składania przez użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych ustnych lub pisemnych wniosków w tych językach;
- c) publikowania przez władze regionalne ich oficjalnych dokumentów, również w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych;
- d) publikowania przez władze lokalne ich oficjalnych dokumentów, również w odpowiednich językach regionalnych lub mniejszościowych;
- e) używania przez władze regionalne języków regionalnych lub mniejszościowych w debatach podczas ich posiedzeń, nie wyłączając jednakże używania oficjalnego języka (języków) państwa;
- f) używania przez władze lokalne języków regionalnych lub mniejszościowych w debatach podczas ich posiedzeń, nie wyłączając jednakże używania oficjalnego języka (języków) państwa;
- g) używania lub przyjmowania, o ile będzie to konieczne, łącznie z nazwą w języku (językach) oficjalnym tradycyjnych i poprawnych form nazw miejscowych w językach regionalnych lub mniejszościowych.

3. W odniesieniu do powszechnie dostępnych usług świadczonych przez władze administracyjne, bądź inne osoby działające na ich rzecz, Strony zobowiązują się na

terytorium, na którym języki regionalne lub mniejszościowe są używane, odpowiednio do sytuacji każdego języka i w takiej mierze, w jakiej jest to racjonalnie możliwe:

- a) zapewnić, by języki regionalne lub mniejszościowe były używane podczas świadczenia usługi; lub
- b) pozwolić użytkownikom języków regionalnych lub mniejszościowych na składanie wniosków i uzyskiwanie odpowiedzi w tych językach; lub
- c) pozwolić użytkownikom języków regionalnych lub mniejszościowych na składanie wniosków w tych językach.

4. Mając na uwadze realizację przyjętych przez siebie ustępów 1, 2 i 3, Strony zobowiązują się do podjęcia jednego lub większej liczby z podanych poniżej środków:

- a) tłumaczenia pisemnego lub ustnego, odpowiednio do potrzeb;
- b) rekrutacji i, jeśli będzie to konieczne, przeszkolenia urzędników oraz innych wymaganych pracowników służby publicznej;
- c) akceptacji, na ile będzie to możliwe, wniosków pracowników służby publicznej, posiadających znajomość języka regionalnego lub mniejszościowego, o skierowanie ich do pracy na terytorium, na którym taki język jest używany.

5. Strony zobowiązują się do zezwolenia, na wniosek zainteresowanych, na używanie lub przybieranie nazwisk w językach regionalnych lub mniejszościowych.

Artykuł 11

Media

1. Strony zobowiązują się ze względu na użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych na terytoriach, na których mówi się tymi językami, w zależności od sytuacji każdego języka, w zakresie, w jakim władze publiczne posiadają bezpośrednie lub pośrednie kompetencje, uprawnienia lub w jakim odgrywają rolę w tej dziedzinie i przy poszanowaniu zasady niezależności i autonomii mediów:

- a) w stopniu, w jakim radio i telewizja pełnią misję służby publicznej:
  - (i) że zapewnią utworzenie co najmniej jednej stacji radiowej i jednego kanału telewizyjnego w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub

- (ii) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie co najmniej jednej stacji radiowej i jednego kanału telewizyjnego w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
  - (iii) że wydadzą odpowiedni przepis przewidujący, by nadawcy oferowali programy w językach regionalnych lub mniejszościowych;
- b) (i) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie co najmniej jednej stacji radiowej w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
- (ii) że zachęcą do regularnego nadawania lub ułatwią regularne nadawanie programów radiowych w językach regionalnych lub mniejszościowych;
- c) (i) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie co najmniej jednego kanału telewizyjnego w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
- (ii) że zachęcą do regularnego nadawania lub ułatwią regularne nadawanie programów telewizyjnych w językach regionalnych lub mniejszościowych;
- d) że zachęcą do produkcji i dystrybucji utworów dźwiękowych i audiowizualnych w językach regionalnych lub mniejszościowych, lub ułatwią taką produkcję i dystrybucję;
- e) (i) że zachęcą do utworzenia lub ułatwią utworzenie lub utrzymanie co najmniej jednej gazety w językach regionalnych lub mniejszościowych; lub
- (ii) że zachęcą do regularnego publikowania lub ułatwią regularne publikowanie artykułów prasowych w językach regionalnych lub mniejszościowych;
- f) (i) że pokryją koszty dodatkowe związane z tymi mediami, które posługują się językami regionalnymi lub mniejszościowymi, jeśli prawo przewiduje w ogóle pomoc finansową dla mediów; lub
- (ii) że zastosują istniejące środki pomocy finansowej także w odniesieniu do produkcji audiowizualnych w językach regionalnych lub mniejszościowych;
- g) że będą wspierały szkolenie dziennikarzy i innych pracowników mediów posługujących się językami regionalnymi lub mniejszościowymi.

2. Strony zobowiązują się, że zagwarantują wolność bezpośredniego odbioru transmisji radiowych i telewizyjnych z państw sąsiednich w języku stosowanym w formie identycznej lub podobnej do języka regionalnego lub mniejszościowego i nie będą sprzeciwiały się retransmisjom audycji radiowych i telewizyjnych w takim języku z państw sąsiednich. Ponadto Strony zobowiązują się, że zapewnią, by nie nakładano żadnych ograniczeń na swobodę wypowiedzi i swobodny przepływ informacji w mediach drukowanych w języku stosowanym w formie identycznej lub podobnej do języka

regionalnego lub mniejszościowego. Ponieważ korzystanie z wyżej wymienionych wolności pociąga za sobą obowiązki, może podlegać ono takim wymaganiom formalnym, warunkom, ograniczeniom lub karom, które przewiduje prawo i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym, leżą w interesie bezpieczeństwa narodowego, integralności terytorialnej bądź bezpieczeństwa publicznego, ze względu na konieczność zapobieżenia niepokojom lub przestępczości, ochronie zdrowia i moralności, ochronie reputacji i praw innych osób, zapobieganiu ujawniania informacji otrzymanych jako poufne, lub utrzymaniu autorytetu i bezstronności sądownictwa.

3. Strony zobowiązują się do zapewnienia, by interesy użytkowników języków regionalnych lub mniejszościowych były reprezentowane lub uwzględniane w takich organach, jakie mogą zostać ustanowione zgodnie z prawem, jednocześnie odpowiadając za zagwarantowanie wolności i pluralizmu mediów.

Artykuł 12

Działania kulturalne i obiekty kultury

1. W odniesieniu do działań i obiektów kulturalnych – a w szczególności bibliotek, bibliotek wideo, ośrodków kulturalnych, muzeów, archiwów, stowarzyszeń, teatrów i kin, jak również dzieł literackich i filmowych, powszechnych form ekspresji kulturalnej, festiwali i organizacji kulturalnych, włączając między innymi zastosowanie nowych technologii — Strony zobowiązują się, na terytoriach, na których takie języki są używane i w stopniu, w jakim władze publiczne są kompetentne, posiadają prawo lub odgrywają rolę w tej dziedzinie:

- a) popierać formy wyrazu i inicjatywy właściwe językom regionalnym lub mniejszościowym i promować różne formy dostępu do dzieł tworzonych w tych językach;
- b) wspierać różne formy dostępu w innych językach do dzieł tworzonych w językach regionalnych lub mniejszościowych poprzez wspomaganie i rozwijanie działań w zakresie przekładu, dubbingu, postsynchronizacji i napisów dialogowych;
- c) wspierać dostęp w językach regionalnych lub mniejszościowych do dzieł tworzonych w innych językach poprzez wspomaganie i rozwijanie działań w zakresie przekładu, dubbingu, postsynchronizacji i napisów dialogowych;
- d) zapewniać, by organy odpowiedzialne za organizację i popieranie różnych rodzajów działań kulturalnych, uwzględniały w odpowiednim wymiarze wykorzystanie znajomości

i użytkowania regionalnych lub mniejszościowych języków i kultur w przedsięwzięciach, które są przez nie inicjowane lub którym udzielają one wsparcia;

- e) promować rozwiązania zapewniające, aby organy odpowiedzialne za organizację i wspieranie różnych rodzajów działań kulturalnych miały do swojej dyspozycji pracowników, posiadających pełną znajomość odpowiedniego języka regionalnego lub mniejszościowego, jak również języka (języków) pozostałej części ludności;
- f) zachęcać do bezpośredniego udziału przedstawicieli użytkowników danego języka regionalnego lub mniejszościowego podczas tworzenia obiektów i planowania działań kulturalnych;
- g) popierać lub ułatwiać tworzenie instytucji odpowiedzialnych za gromadzenie, przechowywanie kopii i prezentację lub publikację dzieł powstałych w językach regionalnych lub mniejszościowych;
- h) o ile będzie to konieczne, tworzyć lub promować i finansować usługi tłumaczeniowe i badania terminologiczne, szczególnie w związku z utrzymywaniem i rozwojem odpowiedniej terminologii administracyjnej, handlowej, ekonomicznej, społecznej, technicznej lub prawnej w każdym języku regionalnym lub mniejszościowym.

2. W odniesieniu do terytoriów innych niż te, na których języki regionalne lub mniejszościowe są tradycyjnie używane, Strony zobowiązują się, jeśli liczba użytkowników języka regionalnego lub mniejszościowego to uzasadnia, zezwalać, popierać lub zapewniać odpowiednie działania i ośrodki kulturalne, zgodnie z ustępem poprzedzającym.

3. Strony zobowiązują się do odpowiedniego uwzględnienia, w ramach polityki kulturalnej prowadzonej za granicą, języków regionalnych lub mniejszościowych i kultur, którym one odpowiadają.

Artykuł 13

Życie gospodarcze i społeczne

1. W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Strony zobowiązują się w całym kraju:

- a) wyeliminować ze swojego ustawodawstwa wszelkie postanowienia zabraniające lub ograniczające, bez uzasadnionych powodów, wykorzystanie języków regionalnych lub

mniejszościowych w dokumentach dotyczących życia gospodarczego lub społecznego, w szczególności w umowach o pracę i w dokumentach technicznych, takich jak instrukcje użytkowania produktów bądź instalacji;

- b) zabronić umieszczania w wewnętrznych przepisach przedsiębiorstw i dokumentach prywatnych jakichkolwiek klauzul wykluczających lub ograniczających stosowanie języków regionalnych lub mniejszościowych, przynajmniej pomiędzy użytkownikami tego samego języka;
- c) sprzeciwiać się praktykom, których celem jest zniechęcanie do stosowania języków regionalnych lub mniejszościowych w związku z działaniami gospodarczymi lub społecznymi;
- d) ułatwiać lub popierać stosowanie języków regionalnych lub mniejszościowych innymi metodami niż te, które zostały wymienione w powyższych punktach.

2. W odniesieniu do działań gospodarczych i społecznych Strony zobowiązują się w stopniu, w jakim władze publiczne posiadają kompetencje, na terytorium, na którym są używane języki regionalne lub mniejszościowe, i w takiej mierze, w jakiej jest to racjonalnie możliwe:

- a) włączyć do swoich przepisów finansowych i bankowych postanowienia zezwalające, za pomocą procedur zgodnych z praktyką handlową, na używanie języków regionalnych lub mniejszościowych do sporządzania poleceń płatności (czeków, przekazów, itd.) lub innych dokumentów finansowych, lub, gdzie jest to właściwe, zapewnić realizację takich postanowień;
- b) w sektorach gospodarczych i społecznych, pozostających bezpośrednio pod ich kontrolą (sektor publiczny), zorganizować działania promujące używanie języków regionalnych lub mniejszościowych;
- c) zapewnić, by ośrodki opieki społecznej, takie jak szpitale, domy dla emerytów i schroniska, oferowały możliwość przyjęcia i obsługi, w ich własnym języku, osób używających języka regionalnego lub mniejszościowego, które wymagają opieki ze względu na zły stan zdrowia, starość lub z innych powodów;
- d) zapewnić poprzez zastosowanie odpowiednich środków, by instrukcje dotyczące zasad przestrzegania bezpieczeństwa były sporządzane również w językach regionalnych lub mniejszościowych;
- e) zapewnić, aby informacje dostarczane przez kompetentne władze publiczne, dotyczące praw konsumentów, były udostępniane w językach regionalnych lub mniejszościowych.

Artykuł 14

Wymiana transgraniczna

Strony zobowiązują się:

- a) do zastosowania istniejących umów dwustronnych lub wielostronnych, które wiążą je z państwami, w których ten sam język jest używany w identycznej lub w podobnej formie, lub, o ile będzie to konieczne, do podjęcia starań o zawarcie takich umów, w taki sposób, aby sprzyjać kontaktom pomiędzy użytkownikami tego samego języka w zainteresowanych państwach na polu kultury, edukacji, informacji, szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego;
- b) dla korzyści języków regionalnych lub mniejszościowych, do ułatwiania lub popierania współpracy transgranicznej, w szczególności pomiędzy władzami regionalnymi lub lokalnymi, na których terytorium ten sam język jest używany w formie identycznej lub podobnej.

Część IV

Stosowanie karty

Artykuł 15

Raporty okresowe

1. Strony zobowiązane są do okresowego przedstawiania Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, w formie określonej przez Komitet Ministrów, raportu o swojej polityce, realizowanej zgodnie z Częścią II niniejszej karty oraz środków podjętych w celu realizacji tych postanowień Części III, które zostały przez nie przyjęte. Pierwszy raport należy przedstawić w ciągu roku następującego po wejściu w życie karty w odniesieniu do danej Strony, a kolejne raporty w odstępach trzech lat po pierwszym raporcie.

2. Strony będą udostępniać swoje raporty opinii publicznej.

Artykuł 16

Badanie raportów

1. Raporty przedstawione Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, na podstawie artykułu 15, będą badane przez komitet ekspertów powołany zgodnie z artykułem 17.

2. Organy lub stowarzyszenia, legalnie ustanowione wewnątrz Strony, mogą zwracać uwagę komitetowi ekspertów na sprawy związane ze zobowiązaniami przyjętymi przez tę Stronę w myśl Części III niniejszej karty. Po konsultacji z zainteresowaną Stroną, komitet ekspertów może uwzględnić te informacje podczas przygotowywania raportu opisanego poniżej w ustępie 3. Te organy lub stowarzyszenia mogą również przedstawiać oświadczenia dotyczące polityki realizowanej przez Stronę zgodnie z Częścią II.

3. Na podstawie raportów, opisanych w ustępie 1, oraz informacji wymienionych w ustępie 2, komitet ekspertów opracuje raport dla Komitetu Ministrów. Raportowi temu towarzyszyć będą uwagi, których złożenia mogły sobie zażyczyć Strony. Raport ten może zostać przekazany do wiadomości publicznej przez Komitet Ministrów.

4. Raport wymieniony w ustępie 3 będzie zawierać w szczególności propozycje komitetu ekspertów dla Komitetu Ministrów, dotyczące przygotowania takich zaleceń tego ostatniego organu dla jednej lub większej liczby Stron, jakie mogą być wymagane.

5. Sekretarz Generalny Rady Europy będzie sporządzać dwuletni szczegółowy raport dla Zgromadzenia Parlamentarnego, dotyczący realizacji niniejszej karty.

Artykuł 17

Komitet ekspertów

1. W skład komitetu ekspertów wejdzie po jednym członku każdej ze Stron, wyznaczonym przez Komitet Ministrów, z listy osób o najwyższych walorach moralnych i uznanej kompetencji w dziedzinach, których dotyczy niniejsza karta, nominowanych przez zainteresowaną Stronę.

2. Członkowie komitetu będą powoływani na okres sześciu lat, z prawem do ponownego powołania. Członek, który nie będzie zdolny wykonywać swojej funkcji do końca kadencji, zostanie zastąpiony, zgodnie z procedurą ustaloną w ustępie 1, a zastępujący go członek dopełni okresu urzędowania swojego poprzednika.

3. Komitet ekspertów zatwierdzi własny regulamin. Obsługę sekretariatu komitetu zapewni Sekretarz Generalny Rady Europy.

Część V

Postanowienia końcowe

Artykuł 18

Karta niniejsza będzie otwarta do podpisu dla Państw członkowskich Rady Europy. Podlega ona ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia zostaną złożone u Sekretarza Generalnego Rady Europy.

Artykuł 19

1. Karta niniejsza wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia, w którym pięć Państw członkowskich Rady Europy wyraziło swoją zgodę na związanie się Kartą zgodnie z postanowieniami artykułu 18.

2. W odniesieniu do każdego Państwa członkowskiego, które później wyrazi swoją zgodę na związanie się kartą, wejdzie ona w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 20

1. Po wejściu w życie niniejszej karty Komitet Ministrów Rady Europy może zaprosić każde państwo, niebędące członkiem Rady Europy, do przystąpienia do niniejszej karty.

2. W odniesieniu do każdego przystępującego państwa, karta wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu przystąpienia u Sekretarza Generalnego Rady Europy.

Artykuł 21

1. Każde Państwo może w czasie podpisania lub w czasie złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, złożyć jedno lub więcej zastrzeżeń do artykułu 7 ustęp 2 do 5 karty. Inne zastrzeżenia nie mogą być składane.

2. Każde Umawiające się Państwo, które złożyło zastrzeżenie na mocy poprzedzającego ustępu, może w całości lub w części wycofać je w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wycofanie stanie się skuteczne w dniu otrzymania takiej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 22

1. Każda Strona może w każdym czasie wypowiedzieć niniejszą kartę w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

2. Takie wypowiedzenie stanie się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie okresu sześciu miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 23

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje Państwom członkowskim Rady i każdemu państwu, które przystąpiło do niniejszej karty, o:

- a) każdym podpisaniu;
- b) złożeniu każdego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia;
- c) każdej dacie wejścia w życie niniejszej karty, zgodnie z artykułami 19 i 20;
- d) każdym powiadomieniem, otrzymanym w wyniku zastosowania postanowień artykułu 3 ustęp 2;
- e) każdej innej czynności, notyfikacji lub zawiadomieniu dotyczących niniejszej karty.

W dowód czego, niżej podpisani, posiadający do tego odpowiednie upoważnienia, podpisali niniejszą kartę.

Sporządzono w Strasburgu, dnia 5 listopada 1992 r., w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są równie autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaże poświadczone kopie każdemu Państwu członkowskiemu Rady Europy oraz każdemu państwu zaproszonemu do przystąpienia do niniejszej karty.

Za zgodność tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim: